

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY A KULTURY

**MOTIVACE DÍTĚTE KE HŘE NA KLAVÍR A JEJÍ  
UPLATNĚNÍ NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Aneta Pfeifferová**

*Učitelství pro 1. stupeň základní školy*

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

**Plzeň 2019**

## ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušila autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Březové, dne 28. června 2019

.....

podpis

## **Poděkování**

Chtěla bych velice poděkovat vedoucí práce paní doc. PaedDr. Marii Slavíkové, CSc. za odborné vedení diplomové práce, poskytnuté odkazy odborné literatury, kontrolu a poznámky k diplomové práci, trpělivost, ochotu a vstřícný přístup. Dále bych chtěla poděkovat paní učitelce ze základní umělecké školy, Gertrudě Myslivcové, za umožněné docházení na její výuky klavíru a celkovou spolupráci.

## Obsah

<b>Úvod .....</b>	<b>7</b>
<b>1. Motivace z hlediska obecné a pedagogické psychologie .....</b>	<b>9</b>
1.1. Motiv .....	10
1.2. Zdroje motivace .....	12
1.3. Činitelé ovlivňující motivaci .....	13
Učitel .....	14
Škola .....	15
Prostředí ve třídě .....	16
Vztah mezi žákem a učitelem .....	16
Vztah žáka se spolužáky .....	17
Rodina .....	17
Vyučovací metody .....	18
Odměna a trest .....	18
<b>2. Hudební motivace .....</b>	<b>19</b>
2.1. Formy hudební motivace .....	21
2.2. Rozdělení hudební motivace .....	22
2.3. Motivace dítěte k hudbě a hře na hudební nástroj .....	23
2.4. Zralost dítěte ke hře na klavír .....	24
2.5. Motivace dítěte ke hře na klavír .....	26
2.6. Podněty ke vzbuzení zájmu hry na klavír u mladších dětí .....	28
<b>3. Klavírní publikace a výukové materiály pro hru na klavír .....</b>	<b>30</b>
Klavírní školička - Z. Janžurová a M. Borová .....	30
Klavírní prvouka – L. Šimková .....	30

Klavírní hrátky .....	31
Hudební výchova pro 1. stupeň základní školy - Klavírní doprovody .....	31
Začínáme s hudební výchovou (pracovní listy) .....	31
<b>4. Možnosti uplatnění hry na klavír žáků v hodinách hudební výchovy na 1. stupni základní školy .....</b>	<b>32</b>
4.1. Charakteristika cílů předmětu Hudební výchova na 1. st. ZŠ podle RVP .....	32
4.2. Hudební složky dle Ladislava Daniela (2010): .....	36
4.3. Ukázka vypracovaného tematického plánu předmětu Hudební výchova .....	37
4.4. Uplatnění klavíru v hodinách hudební výchovy na 1. stupni ZŠ .....	39
4.5. Návrh hodiny hudební výchovy s uplatněním hry na klavír .....	41
<b>Závěr .....</b>	<b>45</b>
<b>Seznam literatury .....</b>	<b>47</b>

# Úvod

Hudba mě provázela už od mých tří let, kdy jsem se musela naučit, na hudební doprovod, cvičit sestavy ve sportovní gymnastice. Ale svět hudby v plné kráse se mi začal otevírat od mých šesti let, kdy mě rodiče přihlásili do základní umělecké školy v Sokolově, na hru na klavír. Od té doby se pro mě klavír stal součástí života, a proto jsem ráda, že mi byla umožněna možnost, vyučovat na základní škole hudební výchovu.

Hudba je pro každého člověka velmi důležitá. Někteří lidé si nedokáží bez hudby ani život představit. Hudba je něco, co navenek prochází naším životem, ať už to vnímáme nebo ne. Představme si, že bychom si nemohli pustit oblíbenou písničku, která nám stále zní v hlavě, nepustit si rádio, neslyšet zpěv z kostela, neexistovaly by opery, muzikály atd. Hudba je prostředek pro vyjádření nejrůznějších pocitů a emocí. Může mít různou podobu, která se podobá náladě a zrovna prožívaných pocitům skladatele (veselá, smutná, depresivní, pohodová). Zkrátka může být zachycena v jakémkoliv lidském rozpoložení. Hudba tvoří společný základ s mluveným slovem, umožňují společně rozpoznat emoce v hlase, které jsou velmi důležité k společenské interakci. Tím se dostáváme k tomu, že zpěv a hraní na hudební nástroj patří mezi určitý projev mezilidské komunikace.<sup>1</sup>

Klavír se řadí mezi kladívkové strunné nástroje. Tento nástroj patří mezi jeden z nejrozšířenějších nástrojů na celém světě. Může být používán jako sólový i doprovodný nástroj, či jako součást orchestru.<sup>2</sup>

Ve hře na klavír nejsou dané žádné meze. Stále je v čem se zdokonalovat a klavírní literatura je velmi široká a uspokojí každého klavíristu. Právě mezi takové kladné stránky hry na klavír můžeme zmínit podporu schopnosti koncentrovat se, což je zejména u dětí mladšího školního věku velmi důležité. Dále přináší schopnost vytrvání u činnosti, koordinaci prstů a rukou.

Hrou na klavír mají děti možnost projevit své emoce. Každé dítě je individuální a prožívají rozdílné emoce<sup>3</sup>. Některé jsou velmi citově založené, jiné nikoliv. Díky hře na klavír se

---

<sup>1</sup> MLEJNEK, Roman. *Hudba a emoce: psychologické aspekty ve vztahu k původu a vývoji hudby*. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. Praha, 2016. s. 48.

<sup>2</sup> JÍLEK, Z. *O klavíru*. 2.vyd. Praha: Hudební fakulta AMU v Praze, 1996. s. 30.

<sup>3</sup> Emoce jsou psychické a sociální procesy, ve kterých člověk prožívá kladný či záporný zážitek. Souvisí s fyziologickými změnami (např. zrychlení srdečního tepu) a motorickými projevy (např. mimika).

mohou i ty děti, které neumí své emoce projevovat, naučit s emocemi pracovat. Nejsou totiž nuceni je projevit například slovy, gesty nebo mimikou, ale zvukem. K vydanému zvuku potřebují své prsty, jejichž pohyby na klávesy vytváří zvuk.

K tomu, abychom žáky přiměli s chutí hrát na klavír, je nejdůležitější motivace, kterou se zabývám v této diplomové práci. Je důležité vědět, jak žáky správně motivovat k vykonání určité činnosti. Hlavní cílem diplomové práce tedy bylo zjistit, jak dítě vhodně motivovat ke hře na klavír, dozvědět se co nejvíce informací o motivaci (druhy, formy, typy) a dále se detailně věnovat zaměření na hudební činnost. Práce byla zpracovávána za pomoci paní Gertrudy Myslivcové, která vyučuje hru na klavír v základní umělecké škole Sokolov už několik desítek let a umožnila mi návštěvu některých jejích hodin klavíru s dětmi mladšího školního věku. Díky docházení na její hodiny, jsem měla možnost načerpat spoustu informací, jak učit hru na klavír a hlavně různé formy motivace, která je s hrou spojena. Sama jsem v dětství byla její žákyní, a proto mě i zajímalo, jak se od té doby změnila formy motivace do dnešní doby. Mnohdy byla motivace tématem stejná, ale vždy něčím odlišná. To vzbuzovalo v dětech stále větší zájem a hodiny pro ně nebyly nudné. Z těchto hodin jsem načerpala několik nápadů motivace, které jsem poté uplatnila v hodinách hudební výchovy na 1. stupni Základní školy Březové.

Diplomová práce má tři hlavní části. První část diplomové práce je věnována teoretickým poznatkům, které souvisí s danou problematikou. Zabývám se v ní především motivací z hlediska obecné a pedagogické psychologie. Tuto část považuji za důležitý stavební kámen mé diplomové práce, neboť pedagog musí znát všechny prostředky, druhy a formy motivace, které lze v pedagogice využít. S tím úzce souvisí i psychologie, kterou je též nezbytné znát, jelikož pracujeme s dětmi. Dále je důležité se obeznámit s různými faktory a zdroji, které mohou motivaci ovlivnit. Na obecnou motivaci navazuji v další kapitole hudební motivací, kde se zaměřuji přímo na rozdělení motivací z hlediska hudby (primární a sekundární). Tím se dostávám k hlavní části diplomové práce, motivace dítěte ke hře na klavír, kde se snažím zdůvodnit, proč je motivace pro hru na klavír důležitá a jak ji uplatnit na základní škole v hodinách hudební výchovy. V konečné části jsem ze získaných informací a zkušeností sepsala návrh vyučovací hodiny hudební výchovy s využitím klavíru.

# 1. Motivace z hlediska obecné a pedagogické psychologie

Vzhledem k tomu, že hlavním tématem mé diplomové práce je motivace žáků ke hře na klavír, kde je motivace nezbytnou součástí, je nutné v následující kapitole vymezit tento pojem trochu podrobněji. Následně se kapitoly týkají vysvětlení pojmu motivace z hlediska obecné a pedagogické psychologie, zdroji motivace, jejími druhy a důležitými činiteli.

Motivace byla v historii považována spíše jako mystický pojem, na který bylo nahlíženo tajemně a to proto, že motivace není něco, čeho se můžeme dotknout, co můžeme vidět nebo změřit. My ji můžeme popisovat díky tomu, co lidé o ni říkají a činí.

Postupem času se motivací začalo zabývat stále více odborných psychologů, kteří se snažili o rozšíření vysvětlení tohoto pojmu pomocí základních informací. Jejich cílem bylo blíže definovat, proč se člověk chová tak, jak se chová, za jakým důvodem se tak zachoval a co je hlavní příčina a důsledek. Shromažďovali dohromady všechny tyto symptomy a tím se na **začátku 20. století** poprvé objevil pojem motivace jako **psychologický termín**. Přesto to ale ještě nebyla jednotná definice, a proto existuje spousta možností, jak pojem motivace vysvětlit. Každý z psychologů používá ve svém vysvětlení jiná slova a tím se od sebe liší.

**Hartl** a **Hartlová** definují v psychologickém slovníku motivaci jako „*proces usměrňování, udržování a energetizace chování, které vychází z biologických zdrojů.*“<sup>4</sup>

Naopak americký psycholog **P. T. Young** definuje motivaci jako proces, který vzbuzuje, podněcuje chování, udržuje činnosti v běhu a usměrňuje je do určité dráhy.<sup>5</sup>

Motivace je někdy označována i jako hypotetický konstrukt. Jedná se o pomůcky, díky níž se vysvětluje chování jedince. Není to nic hmatatelného. Jedná se o **proces**, který zapříčiňuje naše chování. Díky němu dochází k určení záměru, trvání a intenzity jednání.<sup>6</sup>

Psychologové **Sedlák** a **Lokšová, Lokš**, se zmiňují ve svých knihách o motivaci takto:

---

<sup>4</sup> HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Portál. Praha. 2004. s. 252.

<sup>5</sup> MRKVIČKA, Jiří. *Člověk v akci: motivace lidského chování*. Avicenum. Praha. 1971. s. 13.

<sup>6</sup> LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Vyd.1. Portál. 1999. s. 38



*„Motivace, jako energizující a aktivující složka, vyžaduje anatomicko-fyziologický korelát, kterým je podle nových neurofyziologických výzkumů retikulární formace 22 mozkového kmene. Ta je spojena s činností thalamu, hypotalamu a tzv. limbickými systémy.“<sup>7</sup>*

*„Učitelé, výzkumní pracovníci i rodiče se shodují v názoru, že pozitivní motivace učební činnosti žáka je důležitou, pokud ne přímo zásadní podmínkou jeho školní úspěšnosti.“<sup>8</sup>*

*„Vhodná motivace může vyvolávat a udržovat zájem dítěte o učení, o daný předmět, o určitou učební činnost. V jiných případech však může učitel nevhodným používáním motivačních činitelů rozvíjení žákova vztahu k učení brzdit nebo přímo vyvolávat nezájem, indiferentní postoj, či dokonce odpor.“<sup>9</sup>*

Díky výše uvedeným psychologům, kteří se snažili důkladně vysvětlit pojem motivace, můžeme shrnout, že motivace je **proměnný soubor, který může udržovat, aktivovat nebo také usměrňovat chování člověka**. Motivace je určitý typ procesu, který může ovlivňovat množství energie a pozornosti. Čím více člověku na něčem záleží, tím více je k danému výsledku motivován. Aniž bychom si uvědomovali a připouštěli, každé naše jednání je nějakým způsobem motivováno. Naše motivace spojuje emoce s akcí a tím vytváří základ pro náš život. Je to základní lidský proces, který vede k uskutečnění cíle.<sup>10</sup>

## 1.1. Motiv

Motivaci žáků ovlivňuje řada faktorů. Mezi ně patří vývojové stádium, ve kterém se rozvíjí především sociální, emocionální, psychické a intelektuální kompetence. Každý člověk má tyto jednotlivé rozvoje individuální. Abychom mohli někoho motivovat, je velmi důležité pochopit, odkud daná motivace pramení. Je třeba znát **motiv**, které jsou s určitou aktivitou spojeny. Pojem motiv a motivace spolu úzce souvisí a jeden bez druhého nemůže existovat. Motiv je činitelem, který usměrňuje chování a zároveň se zaměřuje na určité **potřeby**, aby byly dostatečně uspokojeny. Pojem potřeba zavedl do psychologie **Murray (1938)**, který jako první navrhl obsáhlou klasifikaci potřeb. O jeho klasifikaci a

---

<sup>7</sup> SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte: : analytická studie*. Praha: Supraphon. 1974. s. 59.

<sup>8</sup> LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Vyd.1. Portál. 1999. s. 9.

<sup>9</sup> LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Vyd.1. Portál. 1999. s. 10.

<sup>10</sup> ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 92 s.

zároveň o klasifikaci **Abraha Maslowa (1954)**, se budu zabývat ještě níže v této kapitole. Potřeby patří mezi nejdůležitější druhy motivů. Jsou provázeny vnitřním duševním napětím, které motivuje naše chování k cíli. Když dojde k vymizení vnitřního napětí, objeví se nová potřeba s novým napětím.<sup>11</sup>

Pokud je potřeba neuspokojena, nazýváme jej frustrací nebo deprivací. Potřeby lze dělit na primární a sekundární. Všechny motivy jsou charakteristické cílem, směrem, intenzitou a trvalostí.<sup>12</sup> Je to psychologická tendence, která se snaží narovnat určitý stav, který může pramenit z:

- **Nedostatku** – Při stavu nedostatku něčeho pocítujeme prázdnotu (např. pocit hladu, žízně, ale také prázdnotu ve smyslu "hladu" po penězích, po informacích atd.)
- **Přetlaku** – Stav, při kterém má organismus potřebu se něčeho zbavit (např. vybit vztek, odreagovat se ze stresu).<sup>13</sup>

Jak jsem se již zmínila, potřeba je nejdůležitější druh motivu a můžeme ji klasifikovat na tři základní dělení, o kterém pojednává **P. Říčan (2010)** ve své psychologické knize takto:

**Biologické motivy** řadíme mezi primární, které jsou člověku vrozené a sebezáchovné. Patří do nich fyziologické potřeby, které neustále člověk pocítuje (potřeba kyslíku, potravy). Řadíme sem ale i motivy druhově záchovné (potřeba tužby, fantazie, rodičovské péče).

**Psychické motivy** řadíme do sekundárních a jsou námi získané v průběhu života. Mezi tyto potřeby patří potřeba sebeurčení, stabilní osobní identity nebo nalezení smyslu života. Dále pak schopnost řešit problémy, překonávat překážky, řídit svůj vlastní život.

**Sociální (kulturní) motivy** řadíme též mezi sekundární a získané. Utváří mezilidské vztahy a reguluje jejich prožívání. Mezi tyto motivy patří potřeba, ve které chce člověk

---

<sup>11</sup> PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. s. 365.

<sup>12</sup> HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký Psychologický slovník*. Portál, 2010. s. 129.

<sup>13</sup> VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*, 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008. s. 246.

úspěšně dosáhnout výkonu a naopak se vyvarovat neúspěchu. Dalšími příklady těchto motivů jsou potřeba intimity (sdílení niterných pocitů).<sup>14</sup>

Existuje celá řada klasifikací potřeb, zmínili jsme již klasifikace **Murraya (1938)** a **Maslowova (1954)**. Murray vycházel z klinické praxe a potřeby chápe jako organické síly, které určitým směrem neboli způsobem determinují chování. Maslow pokládá potřebu za podmínku existence organismu a vytvořil hierarchický systém pomocí tzv. pyramidy, kde nejzákladnější potřebou jsou fyziologické potřeby a tou nejvyšší je potřeba seberealizace.<sup>15</sup>

## 1.2. Zdroje motivace

Základním zdrojem motivace, jak jsem již rozebrala v předešlé podkapitole, je potřeba. Ale teoreticky rozlišujeme ještě další čtyři, které společně s potřebou tvoří tzv. **motivační strukturu**, nebo také tzv. **motivační profil každého člověka**. Patří mezi něj:

- Potřeby
- Návyky
- Zájmy
- Hodnoty
- Ideály

Potřebám jsem se již věnovala, pokračuji tedy rovnou na druhý zdroj motivace, kterým jsou **návyky**. Princip návyků spočívá v tom, že člověk v průběhu života má tendenci opakovat princip některé činnosti častěji nebo pravidelně. Tyto činnosti se opakují v typických situacích a vzhledem k tomu se pak stávají našimi návyky neboli stereotypy. Z tohoto vysvětlení můžeme definovat návyk jako způsob činnosti člověka, který se opakuje, fixuje a zautomatizuje v určité situaci.

Dalším zdrojem motivace jsou **zájmy**, které si člověk vytváří trvalejším zaměřením na určitou oblast předmětů nebo jevů. Zájem se vyvíjí postupně a stejně jako návyky se

---

<sup>14</sup> ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*, obor v pohybu. Praha: Grada, 2010. s. 100.

<sup>15</sup> SIGMUD M., KVINTOVÁ J., ŠAFÁŘ M. *Vybrané kapitoly z manažerské psychologie*. Psychologické aspekty motivace. Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.

objevuje opakovaně a častěji. V tomto zdroji je pro člověka motivace velmi důležitá, má za úkol ho obohatit a rozvíjet.

V průběhu života člověk získává různé zkušenosti, zažívá různé životní etapy a projde si mnoha situacemi. Postupně všechny tyto okolnosti poznává a snaží se jim přiřadit nějaký význam neboli **hodnotu**, která patří mezi čtvrtý zdroj motivace. Člověk si může tuto hodnotu vytvořit z hlediska svého nebo z hlediska společnosti lidí. V průběhu poznávání a hodnocení se vytvoří tzv. hodnotový systém, který pak ovlivňuje jednání člověka v dané situaci. Motivace působí k činnostem, které jsou v našem hodnotovém systému důležitější a vyšší. Každý z nás má hodnotový systém sestavený jinak, např. (rodina, peníze, práce, vzdělání, přátelé atd.)

Posledním zdrojem jsou **ideály**, které získáváme také v průběhu života a zejména ze společnosti lidí jako jsou rodiče, celebrity atd. S těmi osobami, které se pro nás stávají vzorem, se chceme identifikovat. Vytváří se pak postupně určitá představa, jak by chtěl člověk žít a proč by tak chtěl žít. Ideálem tedy rozumíme názornou představu něčeho, co je pro nás velmi důležité a žádoucí.<sup>16</sup>

### 1.3. Činitelé ovlivňující motivaci

V této části se zaměřuji na činitele, které ovlivňují motivaci dítěte. Činitelé mohou ovlivňovat jedince kladně i záporně. Ovlivňují nejen žáka samotného, ale i jeho postoj ke škole a dalším činnostem. Těmito činiteli jsou: rodina, škola, učitel, klima neboli prostředí ve třídě, spolužáci, zvolené metody výuky a použití odměn a trestů.

Myslím si, že základní povinností každého učitele je motivovat žáky nebo využít podmínek k vytvoření co nejvíce pozitivního naladění žáka. Pokud totiž tenhle proces nezvládá rodina, jinak řečeno, pokud žák není motivován rodinou nebo svou vlastní osobnostní aspirací, je to nezbytný úkol pro učitele, který by měl zvládnout podnítit žáka k zájmu o učení.

---

<sup>16</sup> *Obecná teorie motivace*. Přednáška pro Ústav adiktologie. Praha. [online]. 2008. [8. 6. 2019]. [https://snncs.cz/wp/wp-content/uploads/file/Motivace\\_Moos.pdf](https://snncs.cz/wp/wp-content/uploads/file/Motivace_Moos.pdf)

## Učitel

V předchozím odstavci jsem nastínila, že mezi hlavní činitele, kteří ovlivňují motivaci, patří učitel, který pracuje s motivací ve škole. I když každý pedagog se na vysoké škole učil stejné znalosti jako ostatní pedagogové, stejně se v praxi od sebe každý liší, a to v návykách, způsobu hodnocení, přístupu k žákům, názorech, zkušenostech, výuce a motivaci. Úspěšnost učitele je ovlivněna právě motivací žáků, což je velmi těžký úkol.<sup>17</sup>

Jako každé zaměstnání vyžaduje určité přednosti, předpoklady nebo povahu člověka, tak právě u učitele je jeho osobnost velmi důležitá. Učitel musí být vůči dětem vždy pozitivní, proto je jeho speciálním úkolem potlačit svou „občasnou“ negativní náladu či energii, která může být způsobena různými činiteli. Měl by si k dětem vybudovat příjemný vztah, práce by měla bavit a naplňovat nejen jeho, ale i děti.

Nejdůležitějším úkolem učitele je žáky naučit co nejvíce, ale zároveň je to naučit tak, aby to dokázali použít v praktickém životě, a toho dosáhneme správnou motivací. Obecně platí, že pokud žáka něco nebaví, v krátké době to vypustí ze své mysli a zapomene na to. Ale pokud je učení a nová znalost spojena se zábavnou motivací, žákovi se činnost bude líbit a lépe se mu udrží v paměti.

Učitel musí mít všeobecný rozhled, znalosti, dovednosti a schopnosti, které by měl předat žákům. Vše, co se žák ve škole naučí, je pro něj základem v budoucnu. Učitel i z tohoto důvodu musí žáky nejen vzdělávat, ale i vychovávat.

*„Učitel musí mít odvalu k tomu, aby se blamoval. Nesmí se žákovi jevit jako neomylný člověk, který všechno ví a nikdy se nemýlí, ale musí stát před žákem jako člověk neúnavný, který stále hledá a snad často nachází. Učitel, který se nikdy nerozhoří, protože říká jenom to, co ví, málo podněcuje své žáky. Z učitele musí vycházet neustálý pohyb a jeho nepokoj se musí přenášet na žáky. Potom budou žáci hledat podobně jako on.“*

*Arnold Schönberg*<sup>18</sup>

---

<sup>17</sup> HRABAL, Vladimír. *Jaký jsem učitel?* Portál, 2010. s. 35

<sup>18</sup> G. PHILIPPA: *O vyučování improvizaci*. Městské kulturní středisko v Ostravě spolu s ČHS v Praze, 1989, s. 2.

- **Vlastnosti učitele**

Vlastností, které by měl učitel mít, je mnoho, ale pokud bychom měli zmínit ty základní, patří mezi ně vyrovnanost, přátelství, otevřenost, objektivnost, empaticnost a spravedlnost. Dále nevyvolávat frustraci, nestresovat svým jednáním žáky, vyvarovat se výbušnému chování a zachovat klidnou hlavu. Z učitele by měl vyzařovat pozitivní dojem, musí umět popsat svůj názor, zhodnotit, co se mu líbí a co naopak nelíbí, konstruktivně sdělovat svůj pohled a postoj na určitou věc. Učitel musí umět hodnotit kladně i záporně. Pro správnou motivaci je důležité, aby využil svou nápaditost, kreativitu a aktivnost. Musí umět vzbudit zájem u žáků.<sup>19</sup>

- **Cíle učitele**

Každý pedagog si musí stanovit cíle,<sup>20</sup> kterých by chtěl dosáhnout. Do těchto cílů můžeme zařadit cíle, které si stanovují pedagogové na vyučovací hodiny, ty jsou zaznamenány v rámcovém vzdělávacím programu, o kterém se více zmíním v další kapitole, nebo cíle, které se týkají např. výchovy žáka, aby byl slušný, inteligentní, vzdělaný, schopný, přátelský, upřímný a přiměřeně sebevědomý jedinec pro společnost. Důležité je také, jaký postoj si k dítěti pedagog vytvoří. Tento postoj může být zastáván jak pozitivně, tak i negativně nebo i nevyhraněně. Každý žák je individuální, jinak temperamentní a má odlišné vlastnosti, ale přesto je prioritou, aby k němu pedagog přistupoval pozitivně a snažil se mu předat stejné znalosti jako každému jinému žákovi. Problematikou cílů se zabývá **pedagogická teleologie**, která se zabývá účelností a zaměřeností k nějakému cíli.<sup>21</sup>

## **Škola**

*„Nástup do školy je pro dítě důležitým a významným krokem v životě. Škola je pro dítě symbolem, se kterým se více nebo méně ztotožňuje, a v tom smyslu se stává součástí jeho osobní identity.“<sup>22</sup>*

Škola se řadí mezi výchovnou instituci, jež má v životě žáka nezastupitelnou roli. První stupeň je pro dítě poznáním, jelikož poznává věci, které jsou dobré a špatné, co se smí a co

---

<sup>19</sup> LAZAROVÁ, B., HLOUŠKOVÁ, L., HOLEČEK, V. *Vzdělávat učitele: příspěvky o inovativní praxi*. Brno, PAIDO, 2001. s. 11 – 15.

<sup>20</sup> Cíl z pedagogického hlediska chápeme jako ideální předpokládané výsledky, které chceme ve výchově dosáhnout.

<sup>21</sup> KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. s. 17 – 18.

<sup>22</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie školního dítěte*. Praha, Karolinum, 1997. s. 8.

se nesmí. Se vstupem do školy se postupně vytváří žákovi sociální interakce. Pomocí odborného vzdělání zde dostane znalost základního sociálního chování a životních hodnot. Začíná se učit věci, které nikdy předtím neuměl. Obrovská změna je v samostatnosti od rodičů, se kterou se některé děti špatně vypořádávají. Důležitý je pro žáka první dojem, který na něj působí při vstupu do školy. Proto je třeba, aby tento dojem byl co nejpozitivnější a žák se cítil ve škole bezpečně a příjemně. Nepříjemná atmosféra může žáka v jeho motivaci velmi ovlivnit.

### **Prostředí ve třídě**

Třidu tvoří učitel a žáci a je jen na nich, jakým způsobem si svou třídu přizpůsobí. Třída má také vliv na psychiku žáka. Důležitými faktory jsou např. výzdoba třídy, místo žáka v lavici, atmosféra ve třídě atd. Většina literatury se příliš prostředím ve třídách nezabývá, ale je důležité ho chápat nejen jako místo, kde se děti učí, ale jako místo, kde část dne společně žijí.<sup>23</sup>

### **Vztah mezi žákem a učitelem**

Učitel je, nebo měl by být, pro žáky vzorem, který jde žákům po celou dobu školní docházky příkladem. Před vstupem do školy byla pro žáky jediná hlavní autorita, kterou byl rodič a to se nyní mění, protože do popředí hlavních autorit se dostává i učitel a žák musí tuto roli přijmout a respektovat. Obzvlášť toto platí u žáků na prvním stupni, kde se učí základy do života a sledují chování svého učitele. Toto chování žák sleduje každý den a mělo by na něj působit pozitivně. Ovlivňuje ho učitelova spravedlnost, nezájatost, stejné nároky na všechny žáky, přátelský vztah a důvěra mezi ním a učitelem.

Tento vztah výrazně ovlivňuje proces výuky a jeho výsledky. Aktivita učitele i žáka je velmi důležitá. Musí mezi nimi fungovat zpětná vazba, která může mít mnoho forem. Pro učitele to znamená signál, kterým si ověří, že je výuka v pořádku anebo nikoliv. Vztah mezi učitelem a žáky může být:

- **Liberální vztah** – vztah, který je charakteristický pasivitou učitele k žákovi.
- **Autoritativní vztah** – vztah je charakteristický rozkazy ze strany učitele.

---

<sup>23</sup> BOUŠKOVÁ, A. *Diplomová práce: Prostředí třídy*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, 2008. s. 13.

— **Demokratický vztah** – vztah je charakteristický iniciativou a samostatností.<sup>24</sup>

### **Vztah žáka se spolužáky**

Vstupem žáka do školy dochází také k poznání některých nových spolužáků, ale většina žáků ve třídě některé ostatní žáky zná, např. z mateřské školy, kroužků, hřiště, společenských akcí nebo bydlí ve stejném domě. Díky tomu se mohou na začátku objevovat ve třídě dvojice, trojice a menší skupinky kamarádů. Vztahy jsou mezi všemi žáky spíše formální a trvá nějakou dobu, než se stanou neformální (začnou se tvořit přátelství a nepřátelství). Je třeba dbát, aby se vztahy mezi spolužáky udržovaly pozitivní a aby měly stále přátelský charakter. Podle **Weinsteina (1991)** vstupuje dítě do školy s rozdílným statutem, který je dán socioekonomickými podmínkami rodiny, pohlavím, rasou.<sup>25</sup>

### **Rodina**

V rodině je třeba dbát na péči a výchovu dítěte. V dnešní době existuje mnoho rodin s rozdílnými sociokulturními charakteristikami. Významnou roli v rodině hraje **vzdělání rodičů**, pokud totiž dosáhl jeden z rodičů vzdělání s maturitou nebo dokonce vysokoškolské, je podle psychologů jejich vztah ke vzdělání kladný, a to se projevuje pak na dětech. Pro děti je velkou motivací dělat rodičům radost, např. formou dobrých známek, úspěchů ve škole atd. **Čáp a Mareš (2007)** se zmiňují o rodině ve své knize:

*„Nejen, že pečuje o tělesný vývoj dítěte a o jeho zdraví, ale zároveň je první sociální skupinou, v které dítě žije a získává zkušenosti lidského soužití, zkušenosti pomoci, konfliktů, i jejich řešení, kladení společenských požadavků a norem a kontroly jejich plnění.“<sup>26</sup>*

---

<sup>24</sup> KOHOUTEK, R. a kol. *Základy pedagogické psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1996.

<sup>25</sup> BOUŠKOVÁ, A. *Diplomová práce: Prostředí třídy*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, 2008. s. 26.

<sup>26</sup> ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. s. 105.



Rodina, ve které se dítě vyvíjí a roste, ovlivňuje jeho život nejvíce, protože je mu z hlediska emocí nejbližší. Dokáže vývoj dítěte povzbudit i naopak zabrzdit.<sup>27</sup>

### **Vyučovací metody**

Metody výuky mají ukazovat a podnítit u žáka učení a rozvoj osobnosti. Vyučovací metoda je způsob, kterým se výuka odehrává. O alternativních metodách a postupech se zabývá ve své knize **Maňák (1997)** a metodu chápe takto:

*„Metodu výuky chápeme jako koordinovaný, úzce propojený systém vyučovací činnosti učitele a učebních aktivit žáků orientovaný na dosažení výchovně – vzdělávacích cílů.“*<sup>28</sup>

Hodina výuky bude efektivnější, pokud se bude využívat optimálních výukových metod, které mohou být spojovány s vhodnou motivací. Optimální výuková metoda je ta, ve které učitel využívá metody, které zná, umí je použít a orientuje se v nich. Každá vyučovací hodina by měla být naplněna cílem a obohacena o motivační část. Vždy se volí takové metody výuky, které odpovídají danému oboru, cílům, úkolům a vyučovacím předmětům.<sup>29</sup>

### **Odměna a trest**

Odměna a trest jsou jedním z nejvíce používaných motivačních faktorů ve škole. Každá **odměna** by měla být udělena hned po žádoucím projevu žáka. Jedná se o hodnocení chování jedince, které je pozitivní a v žákovi vyvolává radost a uspokojení. Ve školním prostředí se žák snaží dosáhnout odměny ve formě pochvaly učitele, která může mít několik forem (písemná, obrázková, slovní atd.). Na odměny je dítě zvyklé už od malička, kdy je používali rodiče, např. odměny za úklid, vysvědčení atd. Dále dítě získává odměny za různé úspěchy (např. sportovní, pěvecké, hudební koncert, atd.). S odměnami se to ale nesmí příliš přehánět, hrozí pak možnost, že pro žáka už se odměna nestane motivací. Učitel by měl tuto hranici rozpoznat.

---

<sup>27</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2008. s. 26.

<sup>28</sup> MAŇÁK, Josef. *Alternativní metody a postupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. s. 5

<sup>29</sup> PECINA, P., ZORMANOVÁ, L. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. 1. vyd. Masarykova univerzita: Brno, 2009. s. 51

*„Odměny a tresty působí jako následky dosaženého výsledku činnosti už během výkonu i v době přípravy na něj, a to prostřednictvím očekávání – proto jsou velmi důležitou složkou motivace chování“<sup>30</sup>*

Jestliže bude dítě vědět, že za vhodné chování nebo jednání obdrží odměnu, bude své chování opakovat i příště. Naopak když bude očekávat trest jako důsledek špatného chování, bude se snažit příště tomuto chování vyvarovat.

Opakem odměn můžeme využívat **tresty**, které jsou pro učitele prvotní reakcí při nekázní, vyrušování nebo nepozornosti. Má také okamžitý efekt, protože tresty odjakživa nemá nikdo rád, ale i přesto může mít trest svůj motivační charakter. Každý jedinec zodpovídá za své činy.<sup>31</sup>

## **2. Hudební motivace**

Nejdříve se podíváme na hudební motivaci z odborného hlediska pomocí literatury a několika autorů, které se hudební motivací zabývají ve svých knihách. Dále se budu zabývat možnými formami hudební motivace, ke kterým uvedu pár příkladů a následně hlavnímu rozdělení, jež je fyziologická a psychická hudební motivace.

***Hudební motivací** (z latinského movere = hýbati, pohybovati) rozumíme „dynamický proces, jenž evokuje zájmovou hudební aktivitu a reguluje ji tak, aby uspokojil hudební potřeby a dosáhl vytčeného cíle. Motivace je výslednicí celého souboru vnitřních i vnějších podnětů, jejichž motivační hodnota je dána nejenom kvalitou a mírou jejich zastoupení, ale i vzájemnými vztahy a poměrem k ostatním osobnostním charakteristikám dítěte. V motivační struktuře se střetávají vrozené fyziologické i psychické potřeby s vyššími*

---

<sup>30</sup> LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Vyd.1. Portál, 1999. s. 19.

<sup>31</sup> PALÁNKOVÁ, Eva. *Bakalářská práce: Odměny a tresty ve vyučování očima učitelů a žáků*. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky. Brno, 2017. s. 14-19.

*osobnostními dispozicemi, jako jsou např. hudební zájmy a postoje, vytvořené hodnotové soustavy, tvorba sebepojetí a s tím související hudební aspirace žáka apod.“<sup>32</sup>*

Pedagogika, včetně hudební, v posledních desetiletích zdůrazňuje potřebu hravých přístupů k výuce a tyto formy se nabízejí i pro výuku hry na klasické hudební nástroje v základních školách. Je však třeba si připomínat zkušenost většiny učitelů z praxe, že dlouhodobé setrvávání u hry a spontánní tvořivosti, vede dříve či později u dítěte k přesycení a ztrátě zájmu o hudbu. **Váňová a Sedlák (2013)** proto akcentuje tzv. princip řízené spontánnosti, kdy je spontaneita živena a usměrňována vnějšími podněty, zejména ze strany učitele, který zde má regulující funkci. Výuka bývá organizována jako řízená hra v prvních ročnících základní školy, což je v souladu i s koncepcí hudební výchovy jako „muzikantské dílny“. Nezávazná hra se pomalu mění v hudební práci a proces učení. Přejít musí proběhnout nenásilně, aby dítě neztratilo vnitřní motivaci ke hře na nástroj.<sup>33</sup>

Další, kdo se zmiňuje ve své literatuře o hudební motivaci, jsou **Pěcháček a Váňová (2006)**:

*„Hudební motivaci rozumíme obvykle dynamický proces, jenž vyvolává žákovu hudební aktivitu a usměrňuje ji tak, aby uspokojil své hudební potřeby a dosáhl zároveň vytčeného cíle. Je třeba mít na paměti, že motivace je vždy výslednicí celého souboru vnitřních a vnějších podnětů“<sup>34</sup>*

V případě, že organismus není aktivní, není možné vyvolat hudební aktivitu, kterou mohou ovlivňovat různé složky. Patří sem fyziologické předpoklady, hudební schopnosti, hudební dovednosti, prostředí a stav organismu daného jedince.

Zároveň je třeba počítat i s dětskou spontánností, dále s neustálou potřebou si hrát, touhou v seberealizaci a s experimenty. V základu je nutné, aby dítě bylo stále motivováno pomocí hudebních činností, čímž lze zamezit tomu, že bude mít prostor zlobit nebo se nudit.

---

<sup>32</sup> SEDLÁK, František a VÁŇOVÁ, Hana. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013, s. 66-67.

<sup>33</sup> SEDLÁK, František a VÁŇOVÁ, Hana. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013, s. 67.

<sup>34</sup> PĚCHÁČEK, S., VÁŇOVÁ, H. *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. Praha: Karolinum, 2006. s. 107.

*„Je-li dítě učebním procesem zaujato a prožívá-li uspokojení ze svých hudebních činností, vyrovná se snadno i s nutností přejít od hry k záměrnému učení“.<sup>35</sup>*

Každé chování jedince je ovlivňováno více motivy, což znamená, že motivace k určité činnosti je řízena komplexem motivů. Dále motivaci ovlivňuje limbický systém<sup>36</sup>, který má za úkol zprostředkovat hudbu, intonační řeč a metaforu.

## **2.1. Formy hudební motivace**

- Motivace slova – touto motivací se rozumí komunikace s žákem, slovní vyprávění učitele (např. učitel může použít vymyšlený příběh nebo pohádku jako formu představení nové písně).
- Motivace literatury – svůj původ má v literatuře, která je učitelem didakticky zpracována, tak aby byla dobře zakomponována do výuky (např. zpracované pracovní listy s noty, houslovým klíčem atd.)
- Motivace výtvarného hlediska – motivace založena na výtvarné práci, portrétech skladatelů apod. v době, kdy hraje hudba.
- Motivace audiovizualizace – motivace založena na záznamu z videa, grafiky, čímž dochází k vnímání hudby více smysly naráz.
- Motivace aktivity hudby – cvičení poslechu, pohybu, instrumentu, vokálů, rytmiky, dramatu a kombinací všech uvedených.
- Motivování za pomoci hudebního díla – motivace založena na poslechu skladby, při níž hudba probouzí v jedinci emoce. Dítě je tak motivováno k vykonání dalších hudebních činností.<sup>37</sup>

---

<sup>35</sup> Tamtéž s. 107.

<sup>36</sup> Limbický systém jsou struktury, které jsou součástí našeho emočního života, motivace a funkcí mozku.

<sup>37</sup> KNÍŽKOVÁ, J. *Typologie poslechových hodin v hudební výchově žáků středních škol*. Doktorská a disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy. Praha, 2007. s. 82–87.

## 2.2. Rozdělení hudební motivace

Stejně jako motivaci z hlediska pedagogického, můžeme rozdělit na dvě hlavní dělení i motivaci hudební, kterou rozdělujeme na **primární neboli fyziologickou (biogenní)** a **sekundární neboli psychickou (sociogenní)**. Tímto rozdělením se zabývá ve své literatuře **F. Sedlák (1974)**.

Původ primární fyziologické hudební motivace sahá ještě do doby před osvojením řeči: „*Z vnitřní stimulace, z neuvědomělého, spontánního a impulsivního stavu napětí spojeného s vrozenou motivační dispozicí k pohybu a k orientačním reakcím, z potřeby hravé činnosti, z manipulace a experimentace, z afektivních podnětů a z přirozené touhy po pěveckém projevu.*“

Autor dále hovoří o tom, že dítě je schopné reakce na podnět hudby již ve stádiu embrya. V tomto období dochází k rozvoji sluchové citlivosti a funkce hlasu. Jsou známé historky, kdy někdo slyší neznámou skladbu a přitom má pocit, že tuto skladbu už někde slyšel. Následně bylo dokázáno, že tato skladba byla poslouchána ženou v těhotenství. Tento vjem je z teoretického hlediska možný. Neboť plod je schopný vnímat:

- Zvuky, které matka vytváří tělem – zvuk zaživacího systému, srdce, hlas, chůze apod.
- Zvuky, které přicházejí z vnějšku.

Z tohoto je zřejmé, že dítě je možné ovlivnit hudbou už ve fázi raného stádia vývoje. V případě, že rodič nebo někdo v blízkém okolí zpívá, výrazně to ovlivní hudební vývoj dítěte.<sup>38</sup>

**Sekundární neboli psychická** motivace vzniká v případě hry s hudebními materiály a má původ v učiteli, nebo ve vnějších podnětech. Zdrojem sekundární motivace je motivace primární. Patří mezi ní např.:

- Hudební hra – smyslem hudební hry je propojení všech základních hudebních činností (poslech, zpěv, rytmus, pohyb, tvoření). Dítě se motivuje činností samou.

---

<sup>38</sup> SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte: : analytická studie*. Praha: Supraphon. 1974. s. 63

- Hra na dětský hudební nástroj – smyslem této motivace je propojení zrakových a smyslových vjemů spolu s motorikou, dochází k podnícení zájmu o hru na další hudební nástroj.
- Zpěv sboru – pozitivním smyslem této motivace je společné prožití v rámci sborového zpěvu, včetně ocenění po ukončení společného vystoupení.<sup>39</sup>

### 2.3. Motivace dítěte k hudbě a hře na hudební nástroj

Hudba byla vždy významnou částí kultury každé civilizace, proto ji můžeme nazývat jako jedno z nejvíce emotivních druhů umění. Už od pradávna hudba doprovázela různé rituály nebo doplňovala navození atmosféry. Tak je to s hudbou dodnes a proto je přirozené, že **s hudbou se člověk setkává již jako dítě.**

Mezi dítětem a hudbou funguje psychický proces na základě interakce, která je vázána na zážitek. V tomto kontextu je zajímavé, když se pedagog při poslechu hudby žáků zeptá, jak se přitom cítili, jaké v nich hudba vyvolávala pocity.

V dnešní době je pro hudební pedagogy velmi těžké udržet zájem dětí o hudbu a hru na hudební nástroj. Formování pozitivních vztahů dětí k hudbě je jedním z klíčových otázek hudebního oboru. Nejtěžší úkol pro pedagogy tedy je, aby v dětech rozvinuly aktivitu a motivaci jako určitý trvalý rys jeho osobnosti. Dále umožnit dětem seberozvíjení, tvořivou činnost a zacházení se svými schopnostmi. Pokud se podaří tyto úkoly splnit, nastává samozřejmě z obou stran radost ze získání nových dovedností, protože kompetence<sup>40</sup> je velmi příjemným pocitem.

Motivaci k hudbě mohou pedagogové vytvářet na první stupni základní školy již od první třídy. Tam nastává při hodinách hudební výuky nejtěžší zlom, zda opravdu děti správně namotivujeme k tomu, aby je hodiny hudební výchovy bavily a těšily se na ně. V prvním ročníku se některé děti teprve poprvé poznávají s hudebními nástroji, které nikdy předtím neviděli. Většina dětí by ale už nástroje měla znát z mateřské školy, kde se seznámily s těmi nezákladnějšími, mezi které řadíme flétnu, bubínek, kladívka, triangel, zvoneček,

---

<sup>39</sup> SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte: : analytická studie*. Praha: Supraphon. 1974. s. 71.

<sup>40</sup> Kompetence můžeme chápat jako vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj. V pedagogice používáme pojem klíčové kompetence, které jsou vymezeny v RVP.

tamburína atd. Všechny tyto nástroje označujeme jako Orffovy nástroje, o kterých se zmíním později. V mateřské škole si děti mohly tyto nástroje vyzkoušet a učily se s nimi pracovat na nácvik písní na besídku.

V první třídě je úkolem pedagogů žáky seznámit s více hudebními nástroji a nechat děti poznávat vše, co se kolem hudebních nástrojů děje (rytmus, melodie, hlasitost atd.).<sup>41</sup>

Pokud vidíme, že se u některých žáků projevuje výrazný zájem o hudbu, je to nejlepší způsob začít s hrou na hudební nástroj, který by se měl pečlivě vybrat. V této chvíli je důležitým úkolem rodičů, aby zapojili svůj zájem a zjistili si informace o výběru hudebních nástrojů, které vyberou pro své dítě. Existuje spousta autorů, které se snaží pomoci ve svých knihách s výběrem správného hudebního nástroje. Patří mezi ně **Atarah Ben-Tovim** a **Douglas Boyd (2007)**, kteří v knize nahlíží na tvorbu tónu, fyzické míry a duševní energie, které je zapotřebí, aby děti zvládly nástroj obsluhovat. Nástroje třídí na smyčcové, žesťové, dechové, dřevěné a bicí. Dále rozdělují samostatné nástroje, mezi které patří klavír, harfa a klasická kytara. Podstatným znakem každého nástroje je, aby se mohl zapojit do kolektivního provozování hudby. Na základě všech těchto poznatků autoři usuzují, jaké předpoklady by mělo dítě mít pro zvládnutí určitého hudebního nástroje a ty dělí na povahové, tělesné a psychické. Všechny tyto klíčové poznatky musí rodič zvážit, aby vybral svému dítěti vhodný hudební nástroj. Pokud totiž rodič vybere živému dítěti, který má značné obtíže se soustředěností, klavír, může nastat hned zpočátku u dítěte nechuť a může do budoucna negativně ovlivnit jeho postoj k hudbě.<sup>42</sup>

#### **2.4. Zralost dítěte ke hře na klavír**

Jak jsem zmínila v primární hudební motivaci, dítě je podle studií schopno vnímat hudbu již v prenatálním období a okolo třetího roku je schopno postupně rozvíjet své hudební schopnosti. Toto období je pro hudební schopnosti dítěte totiž velmi důležité. Sluchové hudební schopnosti lze rozvíjet pouze u člověka, který dokáže vnímat zvukové podmínky.

---

<sup>41</sup> KONOPLEVA, T. *Metody výuky klavírní hry, jejich přednosti a zápory*. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy. České Budějovice, 2017. s. 14.

<sup>42</sup> BEN-TOVIM, A.; BOYD, D. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha: Portál, 2007. s. 21-24.

V batolecím věku, kdy je dítě už samostatnější, se aktivně rozvíjí kognitivní, řečové a motorické schopnosti. Pro rozvoj hudebního vnímání v tomto věku je důležité, aby byl umožněn kontakt se zvukovými předměty, kterými mohou být jednoduché hudební nástroje. Dítě může začít reagovat formou nápodoby zvuků nebo použít dětskou improvizaci. To může pomoci k melodickému cítění, o kterém pojednává **Sedlák (1989)**: „*Melodické cítění a pěvecká reprodukce se u dítěte úspěšně rozvíjejí jen tehdy, má-li dostatek účinných podnětů.*“<sup>43</sup> Proto se s dětmi zpívají jednoduché melodie, které napomáhají jejich hudebnímu rozvoji a pak začnou hudbu postupně pokládat za běžnou část života.

Na batolecí období navazuje období předškolního věku, který podle **M. Vagnerové (2012)** trvá od 3 do 6 let, a tento věk je označován jako „**věk hry**“. Někdy se na tento věk klade až příliš moc zodpovědnosti, a proto se dnes na základních hudebních školách vyučuje až od 2. třídy základní školy. Některé základní umělecké školy nabízejí i přípravný ročník pro děti od 5 let, kde si právě formou hry děti nenásilnou formou zvyknou na proces učení. Hra je nápomocná pro žákův přirozený psychický vývoj a ten je pro něj více důležitý než potřeby vzdělávací a organizační.<sup>44</sup>

V dnešní době má ale spousta rodičů zájem o vzdělání svého dítěte již v **předškolním věku**, s tím naprosto souhlasí japonský houslista a pedagog **Siniti Sudzuki**, který podporuje předškolní vzdělání: „*Všechny děti, pokud je pečlivě vzděláváme, mohou dosáhnout vysoké vzdělávací úrovně. Ale takový styl vyučování se musí začít realizovat již od prvních dní po narození. Právě toto období je totiž klíčové k budoucímu rozvoji lidského potenciálu a schopností.*“<sup>45</sup>

S hrou na klavír může člověk začít v různém věku, ale podle vědecké a pedagogické praxe je doloženo, že přednosti se ukazují hlavně v **raném věku dítěte**. Jak jsem zmínila výše, prvním důležitým obdobím pro hudební schopnosti je období okolo 3 let a druhým je věk od 3 do 7 let. Existuje mnoho talentů, které projevily své hudební nadání již v tomto raném věku, a proto se hned vědělo, jak s takovým dítětem dále pokračovat. Tím chci říci, že pokud objevíme hudební talent co nejdříve, můžeme dítě předat do správných rukou, kde

---

<sup>43</sup> SEDLÁK, F., *Psychologie hudebních schopností*, nakladatelství Suprafon Praha 1989, s. 188.

<sup>44</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie školního dítěte*. Praha, Karolinum, 1997. s. 12.

<sup>45</sup> KONOPLEVA, T. *Diplomová práce: Metody výuky klavírní hry, jejich přednosti a zápory*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy. České Budějovice, 2017. s. 17.



se hudbou zabývají odborně. Tak uvádí **Sedlák (1989)**: „*Zázračné děti kromě velkého zájmu o hudbu jsou primárně motivovány k hudebním činnostem, především ke hře na hudební nástroj... Svalstvo jejich rukou je velmi poddajné, motorické reakce jsou téměř bleskové.*“<sup>46</sup>

Dalším odborníkem, který zastává ranou výuku dítěte, je autorka metodiky klavírní hry **Tatjana Judovina-Galperina (2000)**. Ve svém díle zmiňuje úvahu o tom, že dítěti raného věku se začíná formovat osobnost a mění se několik činností kolem něj, které ho zároveň rozvíjí.

„*Seznamování s hudbou již od tří let dovoluje pedagogovi včas identifikovat a zkorigovat slabé stránky či defekty v rozvoji žáka, protože jde o nejvhodnější období, ve kterém lze toto nejnázve identifikovat, neboť se již v tomto věku určují psychologické a fyziologické parametry budoucí osobnosti.*“<sup>47</sup>

Samozřejmě existuje spousta nadaných klavíristů, kteří nezačínali s hudbou v raném věku a dnes jsou velmi úspěšní, jako například **Grigorij Sokolov, Daniil Trifonov, Krystian Zimerman, Nikolaj Luganskij**.<sup>48</sup>

## 2.5. Motivace dítěte ke hře na klavír

Hraní na klavír by mělo být v životě každého člověka radostí nikoliv povinností, ať už u dítěte či dospělého. Každé dítě však zažívá chvíle, kdy by s tím nejraději „praštil“. Je to z toho důvodu, že hraní na hudební nástroj, a to nejen na klavír, je dlouhodobá práce a píle. Není to činnost, kterou se člověk zvládne naučit za jeden den. U dětí se často může objevit vztek, když se jim nedaří zahrát nějaká skladba. Pro tyto situace je nejdůležitější právě učitel, který by měl vědět, co v tuto chvíli dělat. Musí umět dítě správně motivovat k tomu, aby na hru nezanevřel a snažit se probudit v něm naději i přes to, že skladba se mu nedaří. Žák později sám pozná, že tréninkem a stálým opakováním, se skladbu nakonec naučí.

---

<sup>46</sup> SEDLÁK, F., *Psychologie hudebních schopností*. Supraphon: Praha, 1989. s. 161.

<sup>47</sup> JUDOVINA-GALPERINA, T., *U klavíru bez slz aneb jsem pedagog dětí*. Lynx: Brno, 2000. s. 15-16.

<sup>48</sup> KONOPLEVA, T. *Diplomová práce: Metody výuky klavírní hry, jejich přednosti a zápory*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy. České Budějovice, 2017. s. 17-18.

Je spousta činností a dovedností, které se žák musí naučit. Jednou z nejdůležitějších je pohyb ruky, jelikož dětská ruka je měkká, poddajná a nemá zatím správně vypracované svaly, které jsou potřeba právě ke hře na klavír. Díky opakovanému a pravidelnému cvičení se děti učí chápat, jaké svaly mají při hře zapojit, jak ovládat jednotlivé prsty, jak s nimi pracovat, aby se na klavíru neprolamovaly a dobře pohodlně se jim hrálo. Učí se, jak pracovat s váhou vlastního těla a paží. Stisknutí kláves na klaviatuře je pro malé děti poměrně náročné, protože klávesy jsou docela těžké a kladou určitý odpor. Aby se dětem dobře hrálo na klavír, měly radost z hudby, aby byly schopné vytvořit na klavíru krásný tón a časem uměly hrát i v rychlejších tempech, potřebují mít připravený svalový aparát a vědět, jak a kdy které svaly používat. Jedná se o poměrně složitý systém správných pohybů, které se děti musí naučit a zautomatizovat. Právě všechny tyto základní činnosti se mohou spojit s motivací, do které učitel zakomponuje i zábavnou hru.

Ten, kdo má hudební talent, zdaleka ještě nemá vyhráno, protože talent tvoří přibližně 10% toho, jak se nám bude na klavír dařit. Zbylých 90% je píle, kterou jsme ochotni věnovat rozvoji svého talentu, tedy cvičení na klavír.

Hra na klavír by neměla být v mysli dětí něco, co je za trest. Je v zájmu všech zúčastněných, aby hraní na klavír děti bavilo, protože to je ten základní kámen všeho, na kterém je třeba stavět.<sup>49</sup>

**Jan Vašků** se zmiňuje ve svém článku o několika pozitivních faktorech, které hra na klavír přináší. Tvrdí, že děti, které hrají na klavír už od dětství, budou mít pravděpodobně vyšší IQ než děti, které na klavír nehrají. S inteligencí samozřejmě i roste lepší schopnost učit se novým věcem, zlepšení matematických dovedností a vznik předpokladů pro úspěch v akademické sféře. Ve svém článku shrnul 10 bodů, ve kterých vyjádřil pozitivní faktory hry na klavír:

- 1) Zvyšuje sebeúctu – Ve studii o dětech klavírní výuka významně posílila sebevědomí dětí z různých důvodů (individuální pozornost učitelů, možnost hrát v recitálech před svými vrstevníky a příbuznými a mnoho dalších).
- 2) Zlepšuje se IQ - Mezi dětmi, jejichž IQ roste, se zvyšuje u skupin dětí, které se věnují klavírní lekci.

---

<sup>49</sup> SUCHÁNKOVÁ, Eva. *4 fáze při práci na klavírní skladbě*. Článek: [online]. 15. 5. 2008. [8. 6. 2019]. <https://www.evasuchankova.cz/4-faze-pri-praci-na-klavirni-skladbe/>.

- 3) Zlepšuje schopnost učení - Hra na klavír posiluje spojení v mozku a pomáhá dětem rychleji zpracovávat informace.
- 4) Zlepšuje matematické dovednosti - Mnoho studií zjistilo, že hra na klavír výrazně zlepšuje prostorově - časové uvažování, což je v podstatě schopnost vizualizovat objekty v naší mysli. Tento typ uvažování je silně spojován s vyššími matematickými dovednostmi u dětí.
- 5) Zlepšuje školní výkonnost - Kognitivní posílení, které děti získají od hry na klavír, přechází do lepší akademické výkonnosti.
- 6) Pomáhá dětem být více sociální - Výuka skupinového klavíru motivuje děti, aby poskytovaly podporu ostatním a cítily pocit spolupráce.
- 7) Zvyšuje kreativitu - Studie ukazují, že část mozku, která je zodpovědná za zvyšování improvizčních dovedností, je aktivována během hraní na klavír, při cvičení tvůrčí části mozku.
- 8) Zlepšuje jazykové dovednosti - Učení klavíru zlepšuje hudební ucho, což zlepšuje porozumění zvukům a slovům a také zvyšuje jejich verbální paměť.
- 9) Zlepšuje schopnosti čtení - Klavírní výuka vede k lepší verbální paměti a verbálnímu sekvencování, což zlepšuje čtenářské dovednosti.
- 10) Žádná obrazovka - Pokud děti hrají na klavír, netráví čas na svých telefonech nebo laptotech a nehrají video hry, což je v dnešní době bohužel pravidelností.<sup>50</sup>

## 2.6. Podněty ke vzbuzení zájmu hry na klavír u mladších dětí

Hra na klavír je velmi komplexní a složitá záležitost a malý klavírista se toho musí hned na začátku naučit spoustu. Proto by se jim to mělo trochu usnadnit a vymýšlet různé hry a příběhy, aby si děti u klavíru především hrály, bavily se a skrze hru se efektivně učily. Nejdůležitější k této úspěšnosti jsou tři základní klíče: nadšení, spolupráce, důvěra.

---

<sup>50</sup> VAŠKŮ, Jan. *Důvody, proč hrát na piano – infografika*. Článek: [online]. 15. 9. 2008. [13. 6. 2019]. <https://nejinfografiky.cz/duvody-proc-hrat-na-piano-infografika/>.

## 1) Vzbuzení nadšení a zájmu

Žáky musíme naplno nadchnout hned při první hodině, kdy jim chceme představit klavír, musí to pro ně být naprosto úžasné, jako když „Harry Potter přijel poprvé do Bradavic“. Klavír jim představíme jako nový magický svět, který je plný barev, kouzel, příběhů, zvuků a písní. S malými klavíristy je důležité si u klavíru hrát a neučit se strnulým způsobem. V předešlých kapitolách jsem již několikrát zmínila, že **hra** je v tomto věku dítěte důležitá.

- Hra je pro děti nejpřirozenější způsob komunikace s okolním světem.
- Je to nejlepší způsob, jímž poznávají děti svět okolo sebe a získávají nové zkušenosti.
- Děti při hrách udrží lépe a déle pozornost, a tím se strašně moc zvyšuje efektivita učení.
- Formou hry by měly probíhat všechny začáteční hodiny, kdy se děti učí hrát na klavír. I v následujících týdnech a měsících by se hra měla v hodinách objevit.

## 2) Spolupráce

Spolupráce učitele a žáka je velmi důležitá. Žák musí cítit, že na to není sám a má v učiteli oporu. Kdykoliv něčemu nebude rozumět, neměl by se bát učitele na cokoli zeptat a naopak učitel by měl umět pozitivně reagovat. Celková spolupráce souvisí s vybudovaným vztahem učitel a žák, o kterém jsem se zmínila na začátku práce v kapitole motivace.

## 3) Budování důvěry

Budování důvěry je nutné už od prvních hodin, proto se snažíme správně nasadit vlnu vztahu mezi žákem a učitelem. Hodiny klavíru si můžeme představit jako loď na moři:

- Učitelka je za kormidlem, a míří do správného přístavu. Ví, co je správné, kam je potřeba doplnout a co je k tomu za potřebí všechno překonat.

- Žák cestou na lodi objevuje všechna tajemství lodě a hraje si na ní.<sup>51</sup>

### 3. Klavírní publikace a výukové materiály pro hru na klavír

Pro dítě mladšího školního věku, je třeba, aby se přizpůsobila nejen výuka, ale i výukové materiály. Výukové materiály musí u žáka projevit zájem a pomoci mu při celkové přípravě. Mezi takovéto materiály patří například:

#### Klavírní školička - Z. Janžurová a M. Borová

Autorky této knihy preferují jako základ hru podle sluchu. Tato metoda je velmi rozšířená, neboť díky ní se rozvíjí hudební cítění, tvořivost a představivost (sluchová i rytmická). Klavírní školička má dvě části, a to levou a pravou. **Levá část** slouží pro pedagoga, ve které jsou obsaženy notové zápisy písní a metodické poznámky pro nácvik prvků pro hru na klavír, včetně námětů dalších aktivit, které mají sloužit pro rozvoj žáka. **Pravá část** slouží žákovi. V této části jsou obsaženy obrázky, zápisy skladeb a písní, a to tak, aby jej žák mladšího školního věku pochopil.<sup>52</sup>

#### Klavírní prvouka – L. Šimková

Tato kniha obsahuje spoustu lidových písní a říkadel. Dělí na **beznotovou část** a část **hru z not** a vše je dále doplněné o metodické poznámky pro pedagogy. Součástí jsou i podněty k technickým cvičením a námětům.

V beznotové části se odehrává společná hra učitele se žákem, která je pro žák velkou motivací. Žák má větší radost z krásně znějící skladby, ačkoliv on sám hraje pouze několik tónů. Tato část je založena pouze na hraní podle sluchu. Úkolem učitele je několikrát píseň zazpívat či zahrát a dítě pak musí vyjádřit puls skladby např. tleskáním, dupáním apod. Dále může zakreslit rytmus písně prostřednictvím čar, které jsou dlouhé nebo krátké. Po těchto aktivitách teprve žák začíná hrát.<sup>53</sup>

---

<sup>51</sup> SUCHÁNKOVÁ, Eva. *3 klíče pro radostné hodiny klavíru*. Článek: [online]. 13. 11. 2007. [13. 6. 2019]. <https://www.evasuchankova.cz/tri-klince-pro-hodiny-klaviru/>

<sup>52</sup> TICHÁ, Libuše. *Slyšet a myslet u klavíru: práce na rozvoji talentu interpreta – klavíristy*. Akademie múzických umění v Praze. 1. vyd. Praha, 2009. s. 84.

<sup>53</sup> ŠIMKOVÁ, Ludmila. *Klavírní prvouka metodické poznámky*. Suraphon: Praha, 1990. s. 3

## **Klavírní hrátky**

Velkým přínosem klavírních hrátek je snaha vnímat a číst globální celky a hrát tyto celky na jeden impulz. Dosahuje se toho pomocí jednoduchých melodických a rytmických cvičení. Součástí jsou karty, pomocí nich žáci sestavují známé písně, rytmus slov, věty, říkadla apod.

Klavírhátky slouží jako přípravný pracovní sešit, který je barevně ilustrován a obsahuje spoustu hudebních úkolů k doplňování, spojování, vybarvování, vystřihování a také řadu sluchových cvičení.<sup>54</sup>

## **Hudební výchova pro 1. stupeň základní školy - Klavírní doprovody**

Tato publikace obsahuje několik hudebních doprovodů písní, které jsou zařazeny v učebnicích hudební výchovy v ročnících od 1. – 5. třídy základní školy. Doprovody jsou napsány velmi jednoduše, aby měl možnost si je vyzkoušet každý žák. Žáci se pak mohou navzájem doprovodit při zpěvu u známých písní, které jim sebou líbit.<sup>55</sup>

## **Začínáme s hudební výchovou (pracovní listy)**

Autorky vytvořily soubor několika materiálů pro využití v hodinách hudební výchovy na prvním stupni ZŠ. Materiály jsou zpracovány pro jednotlivé ročníky a můžeme k nim použít i interaktivní formu, která je pro děti velmi zábavná. K souboru patří i nahrané CD s doprovody a pracovní listy obsahují i metodického průvodce pro pedagogy. Na každém listu se objevují jednoduché úkoly k nácvičování základních hudebních pojmů a dále umožňují zábavnou formou zapamatování písňových textů.<sup>56</sup>

---

<sup>54</sup> OPLIŠTILOVÁ, I., a HANČILOVÁ, Z. *Klavírhátky: S pastelkami u klavíru*. Editio Bärenreiter, 2012. s. 64

<sup>55</sup> LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební výchova pro 1. stupeň základní školy Klavírní doprovody*. SPN - pedagog. nakladatelství. 2006.

<sup>56</sup> JAGLOVÁ, Jindřiška. *Začínáme s hudební výchovou – pracovní listy*. Nakladatelství: Nová škola Brno, 2015.

## **4. Možnosti uplatnění hry na klavír žáků v hodinách hudební výchovy na 1. stupni základní školy**

Po dobu praxí, které jsem absolvovala na plzeňských školách v době studia a dále po následných konzultacích se svými spolužačkami, jsem zjistila, že v dnešní době vyučuje hudební výchovu jen malé množství pedagogů, kteří v hodinách hudební výchovy používají jako doprovod hudební nástroj. A to je jeden z problémů, díky kterým žáci ztrácejí zájem o tento předmět, a stává se pro ně nudným.

Na některých školách se nevyučuje hudební výchova ani jednou týdně, a když hodinu hudební výchovy žáci v rozvrhu mají, pedagogové s nimi většinou dělají třídnické věci, které v jiných hodinách nestíhají vyřešit. Tím jsou žáci okrádáni o svět hudby, který by se jim měl otevřít právě ve škole. Dále jsem se setkala i se situací, kde hudební výchovu vyučoval pedagog, který s hudební výchovou neměl žádné zkušenosti ani žádné znalosti.

Pro takové případy je největším přínosem žák, který umí hrát na hudební nástroj a hodina se tím může velmi obohatit. Pokud některý žák umí hrát na klavír, hodina je pro vyučujícího ulehčena a pro ostatní žáky příjemnější. Jelikož zrovna tento nástroj má při hodinách hudební výchovy velké uplatnění, protože melodie pomocí klavíru je pro žáky více srozumitelná a zřetelná. Tyto parametry nespĺňuje kytara ani flétna. Pokud ani ve třídě není takový žák, je na pedagogovi, jak dokáže žáky motivovat a učit k tomu, aby začali s hrou na hudební nástroj.

Klavír nemusí při hodině hudební výchovy sloužit jen jako doprovod písní, ale má uplatnění i jako doprovod různých hudebních her nebo zvukových efektů, o kterých se zmíním v dalších kapitolách.

### **4.1. Charakteristika cílů předmětu Hudební výchova na 1. st. ZŠ podle RVP**

Hudební výchova na 1. stupni základní škole je předmět, při kterém žáci mají možnost relaxovat, odpočívat, nenamáhat a nezaplňovat mozek spoustou informací. Měla by to být pro ně hodina uvolňovací. I tento předmět má své cíle, které jsou zakotveny ve státním dokumentu zvaném **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**.

RVP obsahuje jisté kroky, které by měly naplňovat klíčové kompetence, o kterých jsem se zmínila již v hudební motivaci, a nyní si je rozdělíme:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské a kompetence pracovní.

Klíčové kompetence by měla naplňovat každá vyučovací hodina, neboť jimi žáky rozvíjíme. V RVP najdeme hudební výchovu ve vzdělávací oblasti **Umění a kultura**.

*„Tato vzdělávací oblast umožňuje žákům jiné než jen racionální poznávání světa a odráží nezastupitelnou součást lidské existence“<sup>57</sup>*

V této oblasti je rozvíjena tvořivost, specifické citění, nonverbální citění pomocí tonu, zvuku, barvy. Hudební výchova obsahuje čtyři oblasti (vokální, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové), díky kterým vede žáka k aktivnímu vnímání hudby.

*„Obsahem vokálních činností je práce s hlasem, při které dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků. Obsahem instrumentálních činností je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci. Obsahem hudebně pohybových činností je ztvárňování hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest. Obsahem poslechových činností je aktivní vnímání znějící hudby, při které žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat“<sup>58</sup>*

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou dále rozděleny do dvou období, které obsahují **očekávané výstupy** žáků:

- 1. období – 1. - 3. třída
- 2. období – 4. – 5. Třída

---

<sup>57</sup> Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Hudební výchova*. [online]. MŠMT: Praha, 2015. [10. 6. 2019]. s. 81.

<sup>58</sup> Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Hudební výchova*. [online]. MŠMT: Praha, 2015. [10. 6. 2019]. s. 82.



Výňatek z RVP - Očekávané výstupy pro 1. Stupeň ZŠ ve vzdělávacím oboru hudební výchova:

### 1. období

Žák:

- zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase a dvojhlasu v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- rytmitizuje a melodizuje jednoduché texty, improvizuje v rámci nejjednodušších hudebních forem
- využívá jednoduché hudební nástroje k doprovodné hře
- reaguje pohybem na znějící hudbu, pohybem vyjadřuje metrum, tempo, dynamiku, směr melodie.
- rozlišuje jednotlivé kvality tónů, rozpozná výrazné tempové a dynamické změny v proudu znějící hudby
- rozpozná v proudu znějící hudby některé hudební nástroje, odliší hudbu vokální, instrumentální a vokálně instrumentální.

### 2. období

Žák:

- zpívá na základě svých dispozic intonačně čistě a rytmicky přesně v jednohlase či dvojhlasu v durových i mollových tóninách a při zpěvu využívá získané pěvecké dovednosti
- realizuje podle svých individuálních schopností a dovedností (zpěvem, hrou, tancem, doprovodnou hrou) jednoduchou melodii či píseň zapsanou pomocí not
- využívá na základě svých hudebních schopností a dovedností jednoduché popřípadě složitější hudební nástroje k doprovodné hře i k reprodukci jednoduchých motivů skladeb a písní
- rozpozná hudební formu jednoduché písně či skladby

- vytváří v rámci svých individuálních dispozic jednoduché přede hry, mezihry a dohry a provádí elementární hudební improvizace
- rozpozná v proudu znějící hudby některé z užitých hudebních výrazových prostředků, upozorní na metroritmické, tempové, dynamické i zřetelné harmonické změny
- ztvárňuje hudbu pohybem s využitím tanečních kroků, na základě individuálních schopností a dovedností vytváří pohybové improvizace.<sup>59</sup>

K dosažení očekávaných výstupů je potřeba **učivo**, které je v RVP také vypsáno. Jelikož je má diplomová práce směřována k hudebnímu nástroji, zaměřím se jen na část instrumentálních dovedností:

- hra na hudební nástroje – reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře<sup>60</sup>, zobcových fléten, keyboardů apod.
- rytmizace, melodizace a stylizace, hudební improvizace – tvorba předeher, meziher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu, ostinato<sup>61</sup>, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka – odpověď), jednodílná písňová forma (a – b)
- záznam instrumentální melodie – čtení a zápis rytmického schématu jednoduchého motivu či tématu instrumentální skladby, využití notačních programů.<sup>62</sup>

Na základě všech těchto dokumentů si každá základní škola tvoří svůj **školní vzdělávací program** a také každý učitel si vypracovává **tematický plán** k předmětu, který vyučuje. Tematický plán se vypracovává na celý školní rok a v předmětu hudební výchova se musí objevit všechny hudební složky, které jsou v RVP obsaženy.

---

<sup>59</sup> Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Hudební výchova*. [online]. MŠMT: Praha, 2015. [10. 6. 2019]. s. 83-84.

<sup>60</sup> **Orffův instrumentář** je soubor hudebních nástrojů, mezi které patří lehko ovladatelné nástroje pro děti. Obsahuje nástroje rytmické, melodické a basové. Název plyne ze skladatelova jména Carl Orff, který upravil dřívější existující nástroje, zjednodušil je pro děti a vytvořil z nich učební pomůcky. Mezi Orffovy nástroje patří: triangel, činel, bubínek, tamburína, hůlky, chřestidlo, drhlo a rolničky.

<sup>61</sup> **Ostinací** rozumíme stále se opakující melodický nebo rytmický motiv nebo frázi.

<sup>62</sup> DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Ostrava – Mariánské Hory: Montanex, 2010. s. 12

#### 4.2. Hudební složky dle Ladislava Daniela (2010):

1. zpěv s hlasovým výcvikem, intonace, rytmus a hudební nauka
2. hra na hudební nástroje
3. improvizace
4. hudebně pohybová výchova
5. poslech hudby

Ladislav Daniel se ve svých učebnicích zabývá nejvíce složkou **instrumentální** a pěveckou. Tím se liší od ostatních autorů, které jako hlavní dvě složky preferují pěvecké a poslechové.

*„Každý se brzy přesvědčí, že přidání instrumentální složky v RVP ZV je jeho největší přínos, cenná aktivizační složka, která činí hudební výchovu atraktivní i pro ty žáky, které zpěv příliš nepřitahuje, takže si hru sami přímo vyžadují. To nám ostatní předměty mohou jen závidět“<sup>63</sup>*

Instrumentální složku do naší země tuto složku jako první přinesl Carl Orff, o kterém jsem se zmínila na předchozí stránce. Díky jeho institutu se začaly pořádat různé kurzy, které se snažily o modernizaci hudební výchovy. Podmínkou zařazení této složky do hudební výchovy je, aby v hodinách byly k dispozici Orffovy dětské a melodické nástroje.

*„Princip orffovské instrumentální hry, založené na ostinátním doprovodu, znamená bezpochyby pro hudební výchovu velký přínos“<sup>64</sup>*

V instrumentální složce žáci především pracují s hudebními nástroji, které můžeme využít pro spoustu činností, mohou se kombinovat s pohybem a tím zpestřují nácviky písní. Dále mohou být nápomocné při intonačním výcviku dvojhlasého zpěvu.

Nejprve začínáme tónickými písněmi, které se doprovází tónickým kvintakordem. Můžeme zapojit více žáků tím, že každému dáme jiný tón v kvintakordu a budou ladit po celou dobu písně.

---

<sup>63</sup> DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Ostrava – Mariánské Hory: Montanex, 2010. s. 70.

<sup>64</sup> KURKOVÁ, Libuše. *Říkáme si, zpíváme si, hrajeme a tančíme*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. s. 48.

Hudební doprovod k písním může provádět např. sám učitel, který může využívat základní hudební doprovody napsané v učebnicích anebo si vytváří doprovody sám, ale v tom případě je zapotřebí znalost hudební nauky a teorie. Dalším způsobem je nechat zahrát doprovod samotné žáky, ale pod vedením učitele. Tímto způsobem v žácích nejvíce rozvíjíme tvořivé schopnosti a jejich hudebnost.<sup>65</sup>

#### **4.3. Ukázka vypracovaného tematického plánu předmětu Hudební výchova**

Jak jsem již zmínila v úvodu, vyučuji již druhým rokem na Základní škole Březové, kde vyučuji i předmět hudební výchova, tudíž jsem se s vytvořením tematického plánu setkala. K vyučování jsem použila již zmíněnou učebnici *Hudební výchova pro 1. ročník základní školy*, autorka **Marie Lišková** a zároveň *Hudební výchova pro 1. stupeň základní školy Klavírní doprovody*, od stejné autorky. Dále využívám pracovní listy, *Začínáme s hudební výchovou (pracovní listy) – pro 1. třídu ZŠ*, autorka **Jindřiška Jaglová**, které dětem kopíruji, a pracujeme s nimi v hodinách.

V tematickém plánu mám zahrnuty všechny hudební složky, v této kapitole se zaměřuji jen na instrumentální činnosti.

**Třída:** 1. B

**Časová dotace:** 1 hodina/týden

**Učebnice:** Hudební výchova 1 + CD, SPN 1998 + Hudební výchova pro 1. stupeň základní školy Klavírní doprovody

#### **Září**

##### **Instrumentální činnosti:**

- Rytmické vyjádření pravidelných dob
- Akcent na těžkou dobu
- Rytmické nástroje Orffova instrumentáře

---

<sup>65</sup> MITÁKOVÁ, M. *Současný stav výuky hudební výchovy na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Hradec Králové, 2015. s.33.

## Říjen

- Rytmizace říkadla
- Vyjádření tempa pomocí rytmických nástrojů

## Listopad

- Melodie stoupavá a klesavá – využití klavírního nástroje
- Barva zvuku klavírního nástroje a dalších rytmických nástrojů. Improvizované rytmické nástroje
- Rytmické cvičení 2/4 taktu. Doprovod písně rytmickými nástroji a klavírním nástrojem, akcent na těžkou dobu.

## Prosinec

- Rytmická cvičení 2/4 a 4/4 taktu
- Hra na tělo – mezihra v písni ve dvoudobém taktu

## Leden

- Klavírní nástroj a další melodické hudební nástroje, barva tónů, hra silně, slabě
- Rytmická cvičení v dvoudobém rytmu
- Hra na tělo s uplatněním dynamiky

## Únor

- Notová osnova, obrázky not, délka not – nota čtvrt'ová, osminová, půlová
- Rytmizace – píseň Měla babka
- Hra na ozvěnu – rytmické nástroje

## Březen

- Rytmizace ve 2/4 a 3/4 taktu
- Využití akcentu na těžkou dobu
- Nota dlouhá, krátká – tón dlouhý, krátký
- Klavírní nástroj a jiné melodické nástroje – nízko, vysoko, krátce, dlouze
- Poznávání melodických nástrojů

## Duben

- Rytmické vyjádření rozpočítadla – píseň Kolo, kolo mlýnský
- Rytmický soubor

## Květen

- Otázky not, psaní noty půlové, čtvrt'ové, osminové
- Vkládání not do notové osnovy
- Zvuky a tóny, tóny vysoké a hluboké, hlasité a tiché
- Využití zvonohry pro utváření mezihry v písni

## Červen

- Muzikantská rodina – rytmické a melodické nástroje, utváření mezihry, dohry
- Dotváření hudebního motivu a melodie pomocí nástroje
- Taktování 2/4 taktu

V hodinách hudební výchovy se snažím dodržovat komplexní složení vyučovací hodiny, to znamená obsah vokálních činností, hudebně pohybových činností, poslechových a instrumentálních. V 1. třídě je pro pedagoga největším úkolem, aby na žáky dokázal svou motivací zapůsobit hned na začátku, jelikož právě v této třídě začínají vše poznávat a rozšiřovat si své znalosti o hudbě.

### **4.4. Uplatnění klavíru v hodinách hudební výchovy na 1. stupni ZŠ**

Dostáváme se k hlavní podkapitole, kde si uvedeme různé příklady ke každé hudební složce, ve které uplatníme klavír. Jak jsem se již zmínila v předchozí podkapitole, je důležité, aby hodina hudební výchovy byla rozvržena komplexně, což znamená uvážené střídání a kombinování **vokálních, poslechových, instrumentálních a hudebně pohybových činností** a jejich propojení s dalšími hudebními aktivitami.

Pokud má hodina obsaženy všechny tyto hudební složky, žák dokáže hudbu vnímat jako prostředek komunikace. Dětská zvědavost a radost z vlastní tvořivosti, může být pro pedagoga základní stavební kámen pro motivaci hry na klavír. Děti mají rádi věci, situace nebo činnosti, které zatím neznaly a proto je touží poznávat. S tím souvisejí vnější a vnitřní

faktory, o kterých jsem se jich zmiňovala v kapitole motivace. Když se konkrétně zaměřím na hru na klavír v hodinách hudební výchovy, mohou působit nejvíce tyto faktory:

- Vnější – mohou zahrnovat, jak učitel hodnotí žáka, odměna, trest, vztah ke spolužákům, učiteli, rodičům. Ve své knize uvádí **Lokšová a Lokša (1999)**, že u žáků prvních ročníků hraje největší roli odměna a trest. Žáci jsou tak naučeni již od rodičů, kteří jim za zvládnutí něčeho slíbí nějakou odměnu a naopak znají i trest (např. v podobě odpírání něčeho, co mají rádi). Odměna i trest se objevuje i v mateřské školce, tudíž v prvních třídách, které navazují na mateřskou školu, je tento faktor ještě stále účinný.
- Vnitřní – např. uspokojení po zdařilém zvládnutí činnosti, dále ze společenské činnosti, ze sociální komunikace se svými spolužáky a interakce při učení a nakonec naučení se poznatku.

Při využití klavíru, jako motivaci v hodinách hudební výchovy, můžeme použít i jiné hudební prostředky, které dokáží aktivity ještě o trochu obohatit a zpestřit:

- hudební hádanky (např. Mám tvar do trojúhelníku a vydávám jemný zvuk.  
Jsem nástroj, který má rád, když do něj dáváte rány.)
- říkanky (např. Na housličky fidly, fidly  
líný Honzík takhle mydlí  
a na buben bum, bum, bum,  
až se třese celý dům.  
Na trumpetu tramtatá  
dědeček si dopřává.  
K dědovi se přidáme,  
písničku si zpíváme.
- pranostiky
- dětské verše
- lidové i umělé písňe
- hudební pohádky atd.

Pro žáky je zajímavá i **klavírní improvizace**<sup>66</sup>, kam zařadíme vizuální prostředky:

- reprodukce maleb krajiny, abstraktních děl, portrétů, plakáty k hudebním vystoupením

Ve **vokálních činnostech** může klavírní hra sloužit v hodinách hudební výchovy jako doprovod zpěvu dětí, kde podpoří čistotu pěvecké intonace, dále může doprovázet děti na hru Orffových nástrojů, **hru na tělo**, **pantomimický projev** nebo **hudebně pohybové hry**. V **hlasové výchově** najde uplatnění jako motivace prostřednictvím klavírní hudební pohádky nebo klavírní miniatury.

Při **instrumentálních činnostech** je možnost zapojit i více žáků najednou, což můžeme použít jako motivaci k tomu, že každý žák si může zkusit zahrát společně se svým spolužákem. Klavírní hra se může objevit:

- ve dvouručním podání (např. jednou rukou hraje učitel, druhou rukou hraje dítě),
- v podání tříručním (např. učitel hraje dvěma rukama, dítě jednou rukou),
- čtyřručním (např. učitel s dítětem, dvě děti) nebo
- šestiručním (tři děti, případně dvě děti a učitel).<sup>67</sup>

Všechny tyto podání můžeme žáky postupně zkoušet naučit na jednoduchých písničkách, které budou odpovídat cílům RVP.

#### **4.5. Návrh hodiny hudební výchovy s uplatněním hry na klavír**

V této kapitole bych se chtěla věnovat přímé ukázce hodiny hudební výchovy, kde uplatním hru na klavír. Z hudebních nástrojů jsem vybrala klavír právě proto, že většina pedagogů hudební výchovy ovládá alespoň některé nástrojové kompetence, jelikož na většině vysokých pedagogických škol, je právě hra klavír vyžadována v předmětech hudební výchovy. Dalším důvodem je dispozice klavíru či jiných klávesových nástrojů na základních školách.

Využití klavíru jako motivaci je optimální zařadit na začátek vyučovací hodiny. Můžeme tak hru na klavír uvést jako klíč do vstupní brány, čímž vytvoříme žákům zážitek. Dále je

---

<sup>66</sup> Pojem improvizace je překládána jako reakce na „něco“ bez přípravy. Klavírní improvizace tedy znamená, že žáci hrají na klavír to, co je zrovna napadne.

<sup>67</sup> JIŘIČKOVÁ, J. *Klavír jako didaktický prostředek učitele hudební výchovy na 1. stupni základních škol*. Praha : Univerzita Karlova, 2008. Disertační práce.



hudební motivace zařazována i v průběhu hodiny např. při hudebních hrách či aktivitách. K vytváření návrhu jsem pracovala s cíli v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a vyučovací hodina je zaměřena pro 1. třídu základní školy. Všechny činnosti jsem si se žáky v hodinách hudební výchovy vyzkoušela a byla jsem s nimi velice spokojena.

### 1) Poslech hudby

Žáci se na začátku hodiny pohodlně usadí, aby se cítili příjemně, zavřou oči a jejich úkolem bude se zaposlouchat do skladby, kterou jim zahraje učitel. Skladbu učitel vybere podle úkolu, který má v plánu žákům při poslechu zadat. Já jsem v této aktivitě zadala žákům úkol, aby z poslechu rozpoznali, zda je píseň pomalá nebo rychlá, veselá nebo smutná, kde tam melodie stoupá a kde naopak klesá. Nakonec měli za úkol vybrat z penálu jednu barvičku pastelky nebo fixy, která by se nejvíce hodila k této písničce. Ten, kdo bude chtít, může sdělit spolužákům, proč vybral zrovna tuhle barvu. Touto činností propojím poslech hudby zároveň s hudební naukou. Pro poslech jsem vybrala píseň, ***Běžela ovečka***, která patří mezi lidové. Žáci zkusí postupně odpovědět na zadané úkoly.

Poté žáci přejdou ke klavíru a tentokrát budou mít otevřené oči a dívat se, jak učitel hraje. Následuje další spojená činnost „***Ovečka se ztratila***“, při níž učitel zahraje píseň ještě jednou i se zpěvem, ale s chybami (špatná artikulace, nesprávná dynamika). Žáci mají za úkol ohlásit, kde se učitel spletl od původní verze. Dále mohou poznávat intonační chyby, pokud ji uslyší, zatleskají.

### 2) Vokální činnosti

Ve vokálních činnostech má klavír největší zastoupení při **doprovodu písňe**. Nejprve žákům sdělíme, jak by měli správně sedět, dýchat, otevírat pusy. Můžeme s nimi provést pár dechových cvičení. Poté připravíme rozezpívání pomocí klavíru, které je základem pěveckého výkonu. Můžeme využít rozezpívání např.:

- „*Kukulenka – kuku – seděla na buku*“

Melodii můžeme stále zvyšovat po jednom tónu, vždy nejprve předvede učitel a žáci zpívají podle něj.

Poté přijde samotný nácvik písně, **Běžela ovečka**. Učitel znovu předvede píseň i s doprovodem na klavír, musí dbát na to, aby interpretace písně byla dobře připravena. Začínáme nejdříve s první slokou, kterou žáci několikrát opakují a postupují podle náročnosti a zvládnutí k poslední sloce. Tuto činnost můžeme spojit po nácviku písně i s instrumentálními činnostmi, kde se žáci mohou naučit doprovod písně a po zvládnutí zkusit doprovodit své spolužáky. Melodie je jednoduchá a žák ji může hrát jen jedním prstem, poté se může přidat další žák a mohou zkusit doprovázet společně.

### 3) Hudebně pohybové činnosti

V této složce je důležité, aby žáci zapojili do činnosti i své tělo a na chvíli si odpočinuli od zpěvu. Nejlepší motivací v této složce funguje jakákoliv hra. Já jsem vybrala hru „**Obíhaná**“. Připravíme ke klavíru určitý počet židliček a vždy musí být o jednu méně, než je počet hrajících žáků. Učitel hraje melodii písně na klavír, a když přestane hrát, musí si každý žák najít židli. Ten, na kterého židle nezbyla, vypadává. Do hry na klavír se mohou zapojit i žáci, kteří právě tady využijí **klavírní improvizaci**. Mohou hrát na klavír jakoukoliv melodii nebo tón, a když přestanou, soutěžící si musí najít opět židli. Žáci se mohou u klavíru střídat a tím jsou do činnosti zapojeni všichni, i ti vypadlí.

Další činností je **pohyb** žáků podle klavíru, kde žáci mohou využít **hru na tělo**. Žáci si představí, že jsou míček a podle hudby hrané na klavír skáčou buď rychle, nebo pomalu. Zadání můžeme obměnit za cokoli, co se dá pohybově představit, např. déšť (padá jen pár kapek, mírně poprchává, leje, déšť s kroupy). Žáci si pomocí této aktivity procvičují více věcí najednou: **silu zvuku, melodie, hlasitost, rychlost**. Svůj pohyb mohou vyjádřit např. takto:

- Silně/slabě – chození po špičkách, dupání, mohou doplnit i hrou na tělo (tleskání prsty, pleskání prsty o tvář, tleskání do lavice).
- Zrychlování/zpomalování – pomalá chůze, rychlochůze, běh, cval, poskoky.
- Vysoko/nízko – chůze po špičkách, dřep, podřep, výskok.

### 4) Instrumentální činnosti

Přecházíme k samotné **hře na klavír**, kde žáky naučíme hrát melodii písně „Běžela ovečka“. Tuto píseň se žáky hrajeme za předpokladu, že žáci zkoušeli hru na klavír

s učitelem už u jiné písni, jinak bych tuto píseň určitě nedoporučila na první seznámení žáků s klavírem. Melodii si zkusí zahrát jen ti, kteří budou chtít, nebudeme do toho nutit všechny. Ostatní žáci budou mít za úkol si vybrat jakýkoliv nástroj z Orffova instrumentáře, které máme na každé hodině k dispozici, a mohou doprovázet společně se žákem, který hraje na klavír.

Tuto činnost můžeme spojit například s činností u klavíru, kde žáci počítají tóny (kolikrát se tam který tón opakuje, kolik tónů dohromady píseň má), dále píseň můžeme vytleskat atd. Opět můžeme zapojit více žáků najednou při této činnosti.

## Doprovody

S žáky můžeme postupně zkusit pracovat na doprovodech pomocí akordů. Zvolíme ty nejjednodušší akordy a ty se tvoří k písni tónickým, které poznáme první dobou každého taktu, ve kterém jsou tóny tonického kvintakordu. Můžeme zvolit např. píseň *Ovčáci, čtveráci* nebo *Hali, belí*. Každý žák pak hraje ukazovákem rytmus písni na jednom tonu toho akordu.

Zásady pro doprovody:

- Pro doprovod si vybíráme zásadně píseň, kterou známe a umíme zpívat a to postupně (jeden hlas po druhém)
- Zpočátku necháme hrát žáky, které mají už nějaké znalosti s hrou na klavír nebo žáky, u kterých pozorujeme, že jsou šikovnější. Postupně se přidávají ostatní žáci, kteří se to učí napodobováním.
- Žáci si mohou doprovody nacvičovat doma na němé klaviatuře, ve škole pak předvede žák, který si to doma natrénoval.<sup>68</sup>

---

<sup>68</sup> Daniel, Ladislav. *Využití hudebních nástrojů v hudební výchově na 1. stupni. Instrumentální složka HV.* clanky.rvp.cz online.

## Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažila shrnout, jaké pozitivní věci přináší hra na klavír a jak k tomu děti správně motivovat. Úzkou spojitost má motivace hry na klavír s předmětem hudební výchova, kde právě tam můžeme žáky nejvíce motivovat. Jelikož učím hudební výchovu na Základní škole Březové již druhým rokem, vyzkoušela jsem již několik motivací, ve kterých jsem uplatňovala klavír.

Zjistila jsem, že pokud chceme žáky něco učit jen pomocí učebnic, hodina neobsahuje žádný motivační nádech a pokud v hudební výchově nepoužívá pedagog hudební nástroje, žáci nikdy nezískají k hudbě tak pozitivní vztah, jako když jsou od první třídy vedeny k práci s hudebními nástroji.

Prokázala se mi skutečnost, že největší motivací pro děti je formou hry (zejména v 1. a 2. třídě). Pokud učitel dokáže každou složku hudební výchovy obohatit nebo zpestřit zajímavou aktivitou, žáci budou mít chuť poznávat něco nového. Hra na klavír je pro děti jedna velká kouzelná skříňka, která se jim otevře a dokáže je pokaždé naučit něco nového. Není to pro žáky samozřejmě jednoduché, jelikož hra na klavír je složitá činnost, kterou se žáci nenaučí jako násobilku v matematice. Žáci musí pochopit, že je zapotřebí trénovat a stále vše opakovat, a tím se budou posouvat stále kupředu.

Minulý školní rok jsem měla možnost učit hudební výchovu i v 9. třídě, jen po dobu jednoho měsíce, kdy jsem zaskakovala za nemocnou kolegyni. Když jsem zjistila, že žáci 9. třídy nemají absolutně žádný pojem o základech hudby jako takové, nestačila jsem se divit. Bohužel je to opět dopadem toho, že pedagog nebyl dostatečně vzdělaný na vyučování předmětu hudební výchova a jeho vyučovací hodiny byly založeny spíše na videích z internetu. Tím více se mi potvrdila skutečnost, že žáci by měli s hudbou a hrou na nástroj začít již v mladším školním věku. V tomto období nejvíce uplatníme motivaci formou hry. Samozřejmě máme na vědomí, že dítě v každém věku je specifické, proto je třeba tomu přizpůsobit výuku. Dítě v mladším školním věku má určitý stupeň vývoje, který je potřeba, aby pedagog respektoval a použil tak vhodné výukové metody.

Díky veškeré uvedené odborné literatuře, o motivaci ke hře na klavír, jsem se dozvěděla spoustu znalostí a díky docházení na hodiny do základní umělecké školy jsem nasbírala zkušenosti a nápady, které jsem měla možnost si vyzkoušet přímo v hodinách hudební výchovy. Snažím se dětem pomocí motivace a hudebních nástrojů ukázat hudební svět,

který je obrovský a nekonečný. Díky tomu vidím u žáků pozitivní zpětnou vazbu, nadšení a radost z vyučovacích hodin a to je pro učitele štěstí, které nelze slovy popsat.

## Seznam literatury

1. BEN-TOVIM, A.; BOYD, D. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha: Portál, 2007. 136 s. ISBN 978-80-7367-206-5.
2. BOUŠKOVÁ, A. *Prostředí třídy*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
3. ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 380 s. ISBN 978-80-7367-273-7.
4. DUZBABA, Oldřich. *Vybrané kapitoly z hudební pedagogiky a didaktiky hudební výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, 2004. ISBN 80-7290165-6.
5. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník [Portál, 2000]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.
6. HRABAL, Vladimír. *Jaký jsem učitel? : metody získávání poznatků o vlastní vzdělávací činnosti*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 156 s. ISBN 978-80-7367-755-8.
7. JÍLEK, Zdeněk. *O Klavíru*. Praha: Akademie múzických umění. 1997. ISBN 80-8588317-1
8. JUDOVINA-GALPERINA, T., *U klavíru bez slz aneb jsem pedagog dětí*. Lynx: Brno, 2000. 149 s. ISBN 80-902932-0-4.
9. KNÍŽKOVÁ, J. *Typologie poslechových hodin v hudební výchově žáků středních škol*. Doktorská a disertační práce. Praha, 2007. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta.
10. KONOPLEVA, T. *Metody výuky klavírní hry, jejich přednosti a zápory*. Diplomová práce. České Budějovice, 2017. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta.
11. KURKOVÁ, Libuše. *Říkáme si, zpíváme si, hrajeme a tančíme*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 104 stran.
12. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2006. ISBN 80-247-1284-9.
13. LAZAROVÁ, Bohumíra a HLOUŠKOVÁ, Lenka - Václav Holeček - Božena J. *Vzdělávat učitele: příspěvky o inovativní praxi*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001. 107 stran. ISBN 8073150131.

14. MAŇÁK, Josef. *Alternativní metody a postupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. 89 s. ISBN 8021015497.
15. MITÁKOVÁ, M. *Současný stav výuky hudební výchovy na 1. stupni ZŠ*. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Hradec Králové, 2015.
16. MRKVIČKA, Jiří. *Člověk v akci: motivace lidského chování*. Praha: Avicenum, 1971. 184 s. ISBN 08-030-71.
17. OPLIŠTILOVÁ, Iva a Zuzana HANČILOVÁ. *Klavíhrátky: S tužkou a gumou u klavíru*. 1. vyd. Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2009, 4 sv.
18. PALÁNKOVÁ, Eva. *Odměny a tresty ve vyučování očima učitelů a žáků*. Brno, 2017. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.
19. PAVELKOVÁ, Isabella. *Motivace žáků k učení: perspektivní orientace žáků a časový faktor v žákovské motivaci*. Praha: Univerzita Karlova, 2002. 248 s. ISBN 8072900927.
20. PECINA, Pavel a Lucie ZORMANOVÁ. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 147 s. ISBN 9788021048348.
21. PECHÁČEK, Stanislav a VÁŇOVÁ, Hana. *Praktické úkoly z didaktiky hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2001, 282 s. ISBN 80-246-0365-9
22. SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., Praha: Karolinum, 2013. 406 s. ISBN 9788024620602.
23. SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. 196 s.
24. SEDLÁK, František. *Základy hudební psychologie: učebnice pro studenty pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 8004205879.
25. SMÉKAL, Vladimír. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. 346 s. ISBN 80-86598-65-9
26. ŠIMKOVÁ, Ludmila. *Klavírní prvouka*. 4. Vyd., Praha: Editio Bärenreiter Praha, 2008, 143 s. ISBN 978-0-260-10436-6
27. TICHÁ, Libuše. *Slyšet a myslet u klavíru: práce na rozvoji talentu interpreta-klavíristy*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2009, 174 s. ISBN 978-80-7331-151-3.

28. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie školního dítěte*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 88 s. ISBN 807184487X.
29. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 9788024609560.



## Internetové zdroje:

1. *Obecná teorie motivace*. Přednáška pro Ústav adiktologie. Praha. [online]. 2008. [8. 6. 2019]. Dostupné z: [https://snncls.cz/wp/wpcontent/uploads/file/Motivace\\_Moos.pdf](https://snncls.cz/wp/wpcontent/uploads/file/Motivace_Moos.pdf)
2. SUCHÁNKOVÁ Eva. *Hra na klavír*. (Cit. 2018-06-27). Dostupné z: <https://www.evasuchankova.cz/clanky/>
30. Šimanovský, Zdeněk., *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie: Rytmus a řeč*. [online]. Národní ústav pro vzdělávání, 2015. [17. 5. 2019]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/r/ZGAAA/17549/HRY-S-HUDBOU-A-TECHNIKY-MUZIKOTERAPIE-RYTMUS-A-REC.html/>
3. VAŠKŮ, Jan. *Důvody, proč hrát na piano – infografika*. Článek: [online]. 15. 9. 2008. [13. 6. 2019]. Dostupné z: <https://nejinfografiky.cz/duvody-proc-hrat-na-piano-infografika/>
4. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Hudební výchova*. [online]. MŠMT: Praha, 2015. [10. 6. 2019]. Dostupné z: [https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/17383/hudebni\\_vychova.pdf](https://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/17383/hudebni_vychova.pdf)